

Výroba bioetanolu v Česku na rozcestí

BIOETHANOL PRODUCTION IN THE CZECH REPUBLIC AT A CROSSROADS

Lubomír Konšel – Svaz lihovarů České republiky

Oblast užití biopaliv v České republice vychází z Evropské směrnice č. 2003/30/ES, jejímž účelem je podpořit využití biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot za účelem nahrazení nafty nebo benzínu pro dopravní účely v každém členském státě. Dílčí cílová hodnota je 5,75 % biopaliv v pohonných hmotách v roce 2010, v ČR je tato směrnice transponována především do zákona č. 86/2002 Sb. o ochraně ovzduší, která uvádí, že osoba uvádějící motorové benziny do volného daňového oběhu na daňovém území ČR pro dopravní účely, je povinna zajistit, aby v benzinech od 1. 1. 2009 bylo obsaženo i množství biopaliva ve výši 3,5 %.

Připomeňme si hlavní motivy pro uplatnění biopaliv v dopravě:

- systémové zpracování zemědělské nadprodukce,
- zvýšení zaměstnanosti především ve venkovských oblastech,
- zlepšení energetické bezpečnosti státu, snížení dovozů ropy,
- pozitivní dopady na životní prostředí,
- rozvoj nových technologií, zvýšení HDP.

Zemědělský sektor včetně Agrární komory a Zemědělského svazu ČR usiloval o urychlené spuštění bioetanolového programu, který by účelným způsobem zabezpečil smysluplné využití určité části produkce obilí. Jen ze sklizně v roce 2008 se hledá odbyt z celkové produkce zrnin v České republice větší než 2 mil. t. Během posledních tří let bylo v ČR proinvestováno několik miliard korun do vzniku nových kapacit na výrobu bioetanolu, takže stávající investice již plně kryjí jeho letošní odhadovanou potřebu v České republice ve výši 1,2 mil. hl. Skutečnost je však taková, že očekávaná výroba bioetanolu z obilí

v letošním roce má být ca 600 tis. hl, k jeho výrobě tedy bude spotřebováno pouze 180 tis. t obilí. Proč dochází k takové, pro naše zemědělce i pro naši republiku nepříznivé situaci?

Největším překážkou přimíchávání bioetanolu do benzínu je jeho cena, která je určována trhem s motorovými palivy a rozpočtovými pravidly státu – ty jsou odvislé od politické vůle vládnoucí reprezentace, tedy od podmínek, jaké může nastavit stát. Výše uvedená povinnost přimíchávání biopaliva na území ČR je dosud jediným aktem v oblasti zavádění biopaliv ze strany státu, takže chybí jakákoliv ekonomická podpora. Mandatorní přimíchávání biopaliv do pohonných hmot bez jakékoliv ekonomické podpory způsobuje producentům motorových paliv přímou a prokazatelnou finanční újmu, neboť zvyšuje jejich výrobní náklady a zhoršuje jejich konkurenceschopnost. Za této situace čeští výrobci motorových paliv hledají levnější zdroj bioetanolu, což je především dovážený líh z Brazílie a Pákistánu. V těchto státech jsou podmínky pro jeho výrobu i distribuci výhodnější, díky mnohaletým vládním intervencím a především kvůli nesrovnatelným podmínkám environmentálním a sociálním. Potřeby biolihu v ČR jsou tedy ve většině pokryty dovozy a domácí kapacity vybudované v dobré snaze zabezpečit rozvoj tohoto odvětví jsou buď nevyužity, nebo dále utlumovány.

Jistým znevýhodněním domácích producentů biolihu je i povinnost denaturovat vyrobený líh. Tento v ČR zákonem stanovený požadavek je v rámci EU zcela ojedinělý, uplatňuje jej ještě pouze Irsko a Belgie. Všechny ostatní členské země zavedly používání nedenaturovaného lihu do směsí pohonných hmot, čímž se částečně chrání proti nadměrným dovozům ze zemí, jako je Brazílie a Pákistán. Dovození cla ze třetích zemí do zemí EU jsou pro nedenaturovaný bioetanol vyšší o 9 EUR.hl⁻¹. Dopad pro české producenty při povinném dovozu denaturovaného lihu je v důsledku nižšího celního zatížení cca 2,50 Kč.l⁻¹. Tuzemští výrobci musí ještě vynakládat vícenásobné náklady na denaturaci 0,30–0,40 Kč.l⁻¹. V důsledku těchto skutečností jsou čeští výrobci ve své produkci dražší téměř o tři koruny na každý produkováný litr v porovnání s dováženým biolihem.

Nad rámec výše uvedeného zavádějí ostatní členské země EU praktická opatření ochrany vlastních vnitřních trhů pro stabilizaci a uplatnění produkce nově se rozvíjejícího bioetanolového sektoru na svých územích. Jedná se například o slevy spotřební daně, investiční programy, kodexy udržitel-

nosti pro biopaliva při dovozech a obchodních kontraktech, specifické požadavky na kvalitu aj. Ve všech okolních státech je zaveden systém aktivních podpor pro využívání biopaliv v dopravě. Vesměs se přitom zajišťují preferenční výhody pro domácí výrobce biopaliv a jejich produkční a finanční stabilizaci jako faktoru skutečné a účelné podpory vlastní zemědělské prvovýroby. Jako příklad je možné uvést Polsko, kde je ochrana domácího trhu stanovena zákonnou povinností, že nejméně 75 % biokomponentů v tekutých palivech musí mít surovinový původ v některém ze států EU. Obdobným způsobem postupuje i Maďarsko. Také Rakousko, kde dosud existuje dobrovolná dohoda mezi ÖMV a rakouskými výrobci lihu o preferování domácí produkce, připravuje v nejbližší době přijetí nových opatření proti dovozu biolihu z třetích zemí.

Je také žádoucí poukázat na rozdíly mezi prakticky neexistující podporou produkce biolihu a stávajícími podporami u ostatních obnovitelných zdrojů energií – ať již jde o vodní elektrárny, solární zařízení, zařízení na výrobu a energetické využití bioplynu a další. Tyto podpory (i nově definované v Akčním plánu pro biomasu) jsou výrazně stimulační a zajišťují dlouhodobé stabilní podmínky pro podnikatelské rozhodování. Uvedený stav neodůvodněně diskriminuje zavádění a využití biopaliv v dopravě. Navíc je pro alternativní využívání fosilního zemního plynu v dopravě uplatněn program státní podpory, čímž je tento neobnovitelný zdroj energie aktivně preferován, na rozdíl od biopaliv v dopravě.

Konkurenceschopnost domácích producentů biolihu je snižována i neúměrným finančním zatížením požadovaným v EU neobvyklým systémem kontrol výroby a zvláště přepravy biolihu. Zákonem stanovené navýšení složení finančních prostředků z 20 na 40 mil. Kč, které ukládá provozovatel daňového skladu celnímu úřadu, platné od 1. 5. 2008, spolu se stoprocentním zajištěním spotřební daně při dopravě lihu k příjemci, představuje nákladovou položku výrobce zhruba 0,50 Kč.l⁻¹. V době finanční krize činí producentům biolihu značné problémy zajištění finančních prostředků u finančních ústavů, navíc se cena těchto peněz neustále zvyšuje.

Při shrnutí všech negativně působících faktorů pro domácí producenty biolihu nelze v žádném případě očekávat stabilizaci a již vůbec ne rozvoj bioetanolového průmyslu v ČR. Program užití biopaliv sice plněn bude, na jeho plnění a efektech se však budou podílet zahraniční producenti. Tato skutečnost nám nemůže být lhostejná, a proto je nutné hledat řešení. Celou problematiku lze shrnout do dvou oblastí:

- využít plně potenciál a strukturu agrárního sektoru EU i ČR pro výrobu bioetanolu, a tím snížit dovozy ze třetích zemí,
- snížit neúměrné finanční zatížení domácích producentů biolihu na úroveň ostatních států EU.

Nabízí se mnoho způsobů, jak změnit dosavadní velmi nevhodné podnikatelské podmínky pro české producenty. Uvedu některé z nich:

- Sjednotit obvyklý způsob platný v EU při používání lihu do směsí, což znamená změnit dosavadní povinnost pro míchání denaturovaného lihu za nedenaturovaný líh.
- Sjednotit přístup k biopalivům obecně, a tím odstranit dosavadní rozdílnost v podporách kapalných biopaliv a ostatních obnovitelných zdrojů energie.
- U provozovatele daňového skladu snížit jeho vyvolané náklady jednak úplným odpuštěním nebo snížením zákonem požadované výše finančních prostředků ukládaných provozovatelem

- u celního úřadu, jednak povinností vyhovět žádosti lihovaru o vznik povinného stálého daňového dozoru celním úřadem.
- Vytvořit možnost „státní úhrady“ úroků ze zaplacení záruky spotřební daně při dopravě nebo při složení zajišťovací peněžní dávky při provozování daňového skladu.
- Možností státní garance bankovních záruk a úvěrů vzniklých pro plnění povinností odesílatele bioetanolu při zajištění spotřební daně například prostřednictvím samostatných programů EGAP, a. s., PGRLF, a. s., aj.
- Přijmout tzv. Kodex udržitelnosti pro biopaliva v dopravě v ČR. Formou dobrovolné a svobodné dohody obchodních partnerů – dodavatelů bioetanolu a zpracovatelů směsí pohonných hmot budou plněny závazky a pravidla pro kritéria udržitelnosti z hlediska ochrany životního prostředí (environmentální složky) a požadavky sociálního charakteru (ochrana práce, pracovních podmínek aj.) včetně standardů obchodní etiky. Tento kodex by se stal závaznou normou v podnicích s majetkovou účastí státu, které zpracovávají na území ČR palivový líh.

Všechna uváděná opatření není možné realizovat bez vstřícného přístupu všech zainteresovaných orgánů, především ministerstva zemědělství, ministerstva financí, GŘ cel a dalších. V mnoha případech se jedná o politická rozhodnutí našich zákonodárců, kde v poslední době nenacházíme ochotu řešit uvedené problémy. Důkazem toho je již několikrát odkládaný termín přijetí novely zákona o spotřebních daních, která řeší osvobození vysokoprocentních paliv od spotřební daně. Jak jinak si vysvětlit stávající stav, kdy český producent již koncem roku 2008 uvedl na trh nové ekologické palivo E85 s obsahem až 85 % etanolu ve směsi s benzinem, přičemž do současné doby brání jeho uplatnění na trhu přijetí odkládané novely zákona.

V současné době Svaz lihovarů ČR, který sdružuje všechny české výrobce lihu, vyvíjí prostřednictvím většiny svých členů intenzivní jednání se všemi orgány a institucemi, které mohou současnou nepříznivou situaci v biolihovém programu ovlivnit. Lze jen doufat, že naše návrhy padnou na úrodnou půdu. Jen tak lze posunout problém správným směrem.

Kontaktní adresa:

Ing. Lubomír Konšel, Svaz lihovarů České republiky, Durychova 101, 142 01 Praha 4 Lhotka, Česká republika, e-mail: svaz.konsel@lihovar.com